

دیدگاه

شماره: ۷۰۲		موضوع: پیش نیازهای جهش به اقتصاد دانش بنیان برای ایران؛ مروری بر گزارش ۲۰۱۴-۲۰۱۵ مجمع جهانی اقتصاد
تاریخ: ۹۳/۱۲/۳		
تهیه و تنظیم: علی سلیم		
توضیح اجمالی: گزارش سالانه مجمع جهانی اقتصاد سه مرحله اصلی را برای توسعه اقتصادی متصور است: مرحله اول اقتصاد مبتنی بر منابع، مرحله دوم اقتصاد مبتنی بر کارایی و مرحله سوم اقتصاد مبتنی بر دانش. این گزارش ارزیابی می کند که در سال ۲۰۱۴-۲۰۱۵ ایران در مرحله گذار از اقتصاد مبتنی بر منابع به اقتصاد مبتنی بر کارایی می باشد. این در حالی است که در مقام مقایسه، ترکیه مرحله اقتصاد مبتنی بر کارایی را پشت سر گذاشته و در حال گذار به اقتصاد مبتنی بر دانش است. بنابراین یکی از پیش شرط های اصلی اقتصاد کشور برای ورود به اقتصاد مبتنی بر دانش رشد بهره وری نهاده های تولید است. یکی از ارکان اساسی دستیابی به رشد بهره وری ارتقاء آمادگی فناوریانه صنایع می باشد. بر اساس گزارش، رتبه آمادگی فناوریانه ایران از میان ۱۴۴ کشور رتبه ۱۲۸ می باشد. چرا علیرغم توجه و تاکید سیاست گذاران کشور بر تحقق اقتصاد دانش بنیان وضعیت کشور در این حوزه نسبت به رقبای منطقه ای مناسب نیست؟ آیا سیاست گذاری های صورت گرفته در حوزه علم و فناوری منطبق بر واقعیت های اقتصادی و همسو با سیاست گذاری های اقتصادی- صنعتی کشور بوده است؟		
نکات کلیدی: آمادگی فناوریانه در این گزارش بر اساس ۷ شاخص تعیین می شود که از این میان ۴ شاخص به بحث های زیرساختی اینترنت و تلفن همراه مربوط می شود و ۳ شاخص دیگر شامل در دسترس بودن آخرین فناوری صنعتی، جذب فناوری های جدید توسط بنگاه ها، و امکان انتقال فناوری از طریق سرمایه گذاری مستقیم خارجی می باشد. نکته مهم در گزارش جدا کردن شاخص نوآوری از شاخص آمادگی فناوریانه است. آمادگی فناوریانه پیشران گذار به اقتصاد مبتنی بر کارایی بوده در حالیکه نوآوری پیشران گذار به اقتصاد مبتنی بر دانش می باشد. شاخص های هفت گانه نوآوری در این گزارش شامل ظرفیت نوآوری، کیفیت نهادهای تحقیقات علمی، هزینه تحقیق و توسعه بنگاه ها، همکاری صنعت و دانشگاه در تحقیق و توسعه، خریدهای دولت در محصولات با فناوری بالا، در دسترس بودن نیروی انسانی با تخصص بالا و سرانه پتنت می باشد. توجه به فضای عمومی سیاست گذاری کشور حاکی از تمرکز بخش عمده سیاست گذاری علم و فناوری بر پیشران نوآوری و تمرکز بخش مهم سیاست های اقتصادی بر پیشران کارایی است. نقشه جامع علمی کشور، قانون شرکت های دانش بنیان و ... تاکید بر نوآوری و تحقق اقتصاد دانش بنیان داشته در حالیکه بخش مهمی از سیاست های اقتصادی کشور در سال های اخیر از جمله هدفمندی یارانه ها و خصوصی سازی در جهت ارتقاء بهره وری اقتصادی کشور بوده است. به نظر می رسد سیاست گذاری علم و فناوری و سیاست گذاری اقتصادی و صنعتی پیشران های یکسانی را در جهت توسعه کشور و گذار به مراحل با ارزش افزوده بالاتر هدف گذاری نکرده اند. نگاهی به تجربه توسعه آسیای شرقی حاکی از تمرکز بر ارتقاء آمادگی فناوریانه از مسیر یادگیری فناوری می باشد. این موضوع از طریق دو راهبرد تعامل ذیل صورت گرفته است: ۱) انتقال فناوری از منابع بیرونی از طریق خرید تجهیزات و سرمایه گذاری مستقیم خارجی و خرید لیسانس که عمدتاً منجر به شکل گیری دانش چگونگی (Know how) می شود و ۲) تلاش های فناوریانه داخلی مانند تحقیق و توسعه داخلی و ... که می تواند منجر به شکل گیری دانش چرایی (Know Why) شود. شاخص آمادگی فناوریانه گزارش مجمع جهانی اقتصاد نیز ناظر بر همین ابعاد می باشد. نکته اساسی که منجر به جهش اقتصادی- صنعتی این کشورها شده است توانایی آنها در ایجاد یکپارچگی میان دو راهبرد اصلی یادگیری فناوری یعنی انتقال همزمان ابعاد سخت و نرم فناوری در چارچوب سیاست یکپارچه صنعتی، تجاری و فناوری بوده است. برآوردها نشان می دهد که ژاپنی ها به ازای هر یک دلار خرید و واردات فناوری (بعد سخت افزاری فناوری)، ۱/۲۵ دلار روی دستیابی به ابعاد نرم افزاری فناوری ها (از طریق خرید لیسانس، به هنگام رسانی فرایندها، آموزش کارکنان، استفاده از مهندسين خارجی و غیره) صورت داده اند که ارقام مشابه در مورد کره جنوبی نیز ذکر می شود. اما در ایران در قبال صدها میلیارد دلار تجهیزات و ماشین آلات صنعتی وارد شده چه میزان سرمایه گذاری روی ابعاد نرم فناوری صورت گرفته است؟ شاید چند سنت به ازای هر دلار. نتیجه اینکه اگر بر اساس ارزیابی های واقعی در مرحله گذار به اقتصاد مبتنی بر کارایی هستیم و برای نیل سریع تر به اقتصاد مبتنی بر دانش هدف گذاری کرده ایم ضروری است بازنگری های جدی در سیاست ها در جهت فرموله کردن و اجرای راهبرد دوگانه تعمیق آمادگی فناوریانه موجود و توسعه استفاده از فناوری های نوین در صنایع کشور صورت دهیم.		
تأیید رئیس گروه مشاوران:		تأیید رئیس مؤسسه: